

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

השלמה לרמת 2 יח"ל

הוראות לנבחן

- משך הבחינה: שעה וחצי.
- מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבע סוגיות. מבין סוגיות אלה עליך לבחור בשתי הסוגיות שלמדת. (לכל סוגיה – 50 נקודות; סה"כ – 100 נקודות)
- חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- הוראות מיוחדות: (1) ענה אך ורק על שאלות הקשורות לסוגיות שלמדת. (2) בסס את דבריך על המקורות. כתוב בקיצור ובבהירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

שים לב: עליך לבחור בשתיים מהסוגיות IV - VII, ולענות על השאלות הקשורות לסוגיות שבחרת, לפי ההוראות בכל סוגיה. בחר רק בסוגיות שלמדת.

סוגיה IV – תפילה (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 1-3, ועל אחת מהשאלות 4-5.

ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ג'

"החסיד הוא המושל".

א. הבא שתי דוגמאות ליחסו של החסיד אל כוחותיו (מלבד כוח הרצון), וכתוב מה הוא

רוצה מהם בתמורה. (6 נקודות)

ב. הסבר כיצד החסיד משתמש בכוח הרצון בנוגע לדמיון, בנוגע לשכל ובנוגע לאיבריו

המשמשים אותו. (8 נקודות)

ג. הסבר במה דומה תפילת החסיד למזון. בתשובתך התייחס גם לצורך בשלוש תפילות

בכל יום. (6 נקודות)

2. ר"י אלבו, ספר העיקרים, מאמר ד', פרק כ"ד

א. ר"י אלבו כותב הסברים אחדים לכך שלפעמים תפילה אינה נענית, אף על פי

שהאדם התפלל באופן הראוי ובזמן הראוי.

הצג שלושה הסברים, ותן דוגמה (משלך או משל ר"י אלבו) לכל אחד מההסברים

שהצגת. (12 נקודות)

ב. הסבר מהי התפילה המובחרת, לדעת ר"י אלבו. כתוב דוגמה לנוסח של תפילה

מובחרת כזו. (4 נקודות)

ג. הסבר מה היתרון של בקשה כללית לעומת בקשה פרטית. (4 נקודות)

3.

מהר"ל, נתיבות עולם, נתיב העבודה, פרק ג'.

- א.** על פי מהר"ל, הסבר את המשמעות של דברי ר' יוסי ברי' חנינא: "תפילות – אבות תקנום", וכתוב כיצד המילה "אבות" רומזת למשמעות זו. (6 נקודות)
- ב.** על פי מהר"ל, הסבר את המשמעות של דברי ר' יהושע בן לוי: "תפילות – נגד תמידים תקנום", וכתוב כיצד משמעות זו נרמזת מהדברים. (6 נקודות)
- ג.** לדעת מהר"ל, מהו הזמן האידאלי להתפלל תפילת שחרית, ומהו הזמן האידאלי להתפלל תפילת מנחה?
- כתוב מדוע כל אחד מזמנים אלה הוא הזמן האידאלי. (8 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-5 (10 נקודות).

4.

הראי"ה קוק, עולת ראיה

- בגמרא מובאים שלושה הסברים למושג "תפילת קבע":
- "אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' אושעיא: כל שתפילתו דומה עליו כמִשְׁאֵי. ורבנן אמרי: כל שאינו אומרה בלשון תחנונים. רבה ור' יוסף דאמרי תרוייהו: כל שאינו יכול לחדש בה דבר".
- באר שניים מההסברים האלה, על פי הרב קוק.

5.

הרב דסלר, מכתב מאליהו, חלק ג'

- א.** על פי הרב דסלר, מהי "מחיצת הברזל המפסקת בינינו לבין אבינו שבשמים"? (2 נקודות)
- ב.** "כשכורים מנהרה מתחילים אותה משני הצדדים, בבת אחת, עד שפגשים באמצע הדרך, ובה מושלמת המנהרה".
- הסבר את הנמשל של משל זה בנוגע לתפילה. בתשובתך התייחס למילים המודגשות. (8 נקודות)

סוגיה V – דת ומדע (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 6-8, ועל אחת מהשאלות 9-10.

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (לכל שאלה – 20 נקודות).

6. רש"ר הירש, איגרות

- א.** לדעת הרב הירש, האם נכון ללמוד את מדעי הטבע באופן מעמיק? מהו נימוקו? (8 נקודות)
- ב.** לדעת הרב הירש, כיצד יש להתייחס למסקנות שמסיקים מדעני זמננו על בסיס דברים שהוכחו והתאמתו? (6 נקודות)
- ג.** כיצד יש להתייחס לדברי חז"ל שאינם מתאימים למסקנות של מדעני זמננו, לדעת הרב הירש? (6 נקודות)

7. הראי"ה קוק, אדר היקר

- א. (1)** לפי הרב קוק, כיצד ניצלו הכופרים את התגליות של חוקים קדומים (כחוקי חמורבי)? (5 נקודות)
- (2)** הסבר כיצד מתייחס הרב קוק לחוקים הקדומים האלה. (5 נקודות)
- ב. (1)** לדעת הרב קוק, מהו היסוד האמיתי המסתתר מאחורי הטענות של הכופרים המתבססות על המדע? (5 נקודות)
- (2)** מהי הדרך הנכונה והאמיתית להילחם בכפירה זו, לדעת הרב קוק? (5 נקודות)

8. הרב בר-שאול, מערכי לב

- א.** לדעת הרב בר-שאול, תאוריות מדעיות הסותרות את התורה מתבססות על "הנחה בלתי מוכחת".
- (1)** מהי ה"הנחה הבלתי מוכחת" בתאוריה המדעית על גיל העולם?
- (2)** מהי ה"הנחה הבלתי מוכחת" בתאוריית התפתחות המינים (אבולוציה)? (12 נקודות)
- ב.** "מה שמכונה בשם 'חוקי הטבע'... אינם כלל חוקים בטבע עצמו".
- הסבר דברים אלה. (8 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 9-10 (10 נקודות).

9. ד"ר יצחק רפאל הלוי עציון, אמת מדעית ואמת דתית

א. מה הסיקו מבקרי המקרא מההבדלים שבין שני סיפורי הבריאה בפרשת בראשית?

מה עונה להם ד"ר עציון? כתוב תשובה אחת שלו.

(5 נקודות)

ב. מה הסיקו היסטוריונים מהעובדה שאירוע המסופר בתנ"ך מתואר באופן שונה

במקורות עתיקים? מה עונה להם ד"ר עציון? (5 נקודות)

10. פרופ' יהודה אליצור, אמונה ומדע בפרשנות המקרא

א. הבא שת דוגמאות של פרשנות מסורתית, שלכאורה מפרשת בדרכם של

מבקרי המקרא. (6 נקודות)

ב. לפי פרופ' אליצור, הסבר את ההבדל המהותי בין גישתם של הפרשנים

המסורתיים ובין גישתם של מבקרי המקרא המאוחרים. (4 נקודות)

סוגיה VI – בחירה, השגחה, שכר ועונש (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 11-13, ועל אחת מהשאלות 14-15.

ענה על שתיים מהשאלות 11-13 (לכל שאלה – 20 נקודות).

11. רמח"ל, דרך ה', חלק ב', פרק ח'

א. "שני מיני השגחה: השגחת משפט ה' יתברך והשגחת השליטה והייחוד".

הסבר את שני מיני ההשגחה, וכתוב מדוע יש צורך בשניהם. (8 נקודות)

ב. "כשנביט אל כלל מצבי העולם מאז היבראו... נמצא בדבר ארבע דרגות".

הסבר את ארבע הדרגות של העולם מאז שנברא, וציין את התקופה המתאימה

לכל אחת מהדרגות האלה. (12 נקודות)

12. חזון איש, אמונה וביטחון

א. לפי חזון איש, מהי ההבנה המוטעית של המושג "ביטחון" הרווחת אצל מאמינים

רבים, ומהי המשמעות האמתית של מושג זה? (10 נקודות)

ב. לפי חזון איש, מה הייתה הטעות של יוסף בפנייתו לשר המשקים? (5 נקודות)

ג. מה לומד חזון איש מסיפור יוסף בנוגע ל"השתדלות המותרת"? (5 נקודות)

13. הרב דסלר, מכתב מאלוהו, קונטרס הבחירה

א. לפי הרב דסלר, מהי "נקודת הבחירה"? בתשובתך התייחס למשל המלחמה.

(8 נקודות)

ב. "זו עיקר עבודת האדם: לצאת מן החופשיות ומן הבחירה... אל ההכרח".

הסבר דברים אלה. (6 נקודות)

ג. מהי מדרגת ה"חופשי"? הסבר במה מדרגה זו גבוהה ממדרגת ה"מוכרח".

(6 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 14-15 (10 נקודות).

14. רמב"ם, שמונה פרקים, פרק ח'; הלכות תשובה, פרק ה'

א. "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות, ל"ג, ע"ב).

הסבר מה הם הדברים שהם בידי שמים ומה הם הדברים הנתונים לבחירת האדם,

לפי רמב"ם, והבא דוגמה לכל אחד מהם. (6 נקודות)

ב. לשם מה כותב רמב"ם על נושא הבחירה החופשית בהלכות תשובה? (4 נקודות)

15. רמב"ן, פירוש לתורה, בראשית, י"ז, א'; שמות, ו', ב'

א. הסבר את ההבדל בין דרך התגלות ה' בשם "א-ל ש-דיי" ובין דרך התגלות ה' בשם

הויה, לפי רמב"ן. (5 נקודות)

ב. מה המשותף ל"כל הייעודים שבתורה בברכות ובקללות" ולדרך שבה נראה ה'

לאבות? (5 נקודות)

סוגיה VII – אמונת חכמים (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 16-18, ועל אחת מהשאלות 19-20.

ענה על שתיים מהשאלות 16-18 (לכל שאלה – 20 נקודות).

16. רמב"ם, הקדמה לפרק חלק

א. (1) מהי גישת "הכת הראשונה" לאגדות חז"ל, ומה דעת רמב"ם על גישתם?

ב. (2) מהי גישת "הכת השנייה" לאגדות חז"ל?

(10 נקודות)

ג. איזו משתי הגישות עדיפה לדעת רמב"ם? מה הנימוק לכך? (5 נקודות)

ד. מהי הגישה הנכונה לאגדות חז"ל, לדעת רמב"ם? (5 נקודות)

17. הר"ן, דרשות, דרוש י"ב

א. (1) " יוקמת ועלית אל המקום" – מלמד שהמקום גורם".

באר בקצרה את המדרש הזה, על פי הר"ן. (4 נקודות)

ב. (2) איזו שאלה נשאלת על מדרש זה, וכיצד עונה עליה הר"ן? (6 נקודות)

ג. לדעת הר"ן, האם מותר לחכם שחי לאחר חתימת התלמוד לחלוק על התלמוד? מדוע?

(4 נקודות)

ד. לדעת הר"ן, במה עדיף החכם על הנביא? (6 נקודות)

18. מהר"ל, באר הגולה

א. לפי מהר"ל, הסבר בקצרה את ארבעת סוגי הדינים שהורו חכמים. (5 נקודות)

ב. הבא דוגמה אחת של מהר"ל לדין שהוא "אסמכתא", והסבר בעזרתה מדוע אסמכתא

אינה מליצה בלבד. (5 נקודות)

ג. (1) מהו התפקיד של גזרות חכמים? הסבר באמצעות המשל על איברי האדם.

(5 נקודות)

ד. (2) כיצד מסביר מהר"ל באמצעות משל זה את ההלכה "אין גוזרין גזרה לגזרה"?

(5 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 19-20 (10 נקודות).

19. ספר החינוך, מצוות הטיה אחרי רבים

- א. (1)** על פי ספר החינוך, מהו ההבדל בין החיוב ללכת אחר הרוב בסנהדרין ובין החיוב ללכת אחר רוב חכמים שאינם מהסנהדרין? (3 נקודות)
- (2)** הסבר את הסיבה לחיוב ללכת אחר הרוב בכל אחד מן המצבים האלה, לפי ספר החינוך. (3 נקודות)
- ב.** בעל ספר החינוך סבור שאם לא ילכו אחר הרוב עלול להיות חורבן. הסבר דעה זו. (4 נקודות)

20. חזון איש, אמונה וביטחון, פרק ג'

- א.** בימינו נשמעות טענות רבות נגד רבנים על כך שהם פועלים בענייני ציבור מתוך אינטרס אישי. מהי דעת חזון איש על טענות מסוג זה? (5 נקודות)
- ב.** "כי השחד יעִנֶה עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים". איזה קושי עולה מפסוק זה בנוגע לשיטת חזון איש, ומה הוא עונה על כך? (5 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך